

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 1, 2021 | 28.01.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.1.78](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.78)

УДК 332.341:332.3

С. І. Белей,
к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці
ORCID ID: 0000-0001-6406-5389

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

S. Belei
PhD in Economics, Associate Professor,
“Yurii Fedkovych” Chernivtsi National University (CHNU), Chernivtsi

DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

У статті розглянуто соціально-економічні аспекти розвитку сільських територій в умовах децентралізації управління, особливості організації життєдіяльності сільських територій та формування потенціалу для розвитку. Обґрунтовано необхідність активізації діяльності у напрямі децентралізації влади та впровадження сучасних принципів економічного реформування сільських територій. Підтверджено, що процес децентралізації влади є складним процесом із значною кількістю суперечностей, пов'язаних із пошуком найкращої форми організації місцевого самоврядування, а дефініція «децентралізація» є багатоаспектною та розглядається по різному.

Виокремлено завдання децентралізації системи управління та їх охарактеризовано. Ідентифіковано ризики та загрози процесу децентралізації управління й обґрунтовано ймовірність впливу на рівень соціально-економічного розвитку сільських територій. Акцентовано увагу на тому, що для підвищення ефективності політики децентралізації необхідним є формування цілісного бачення відповідних заходів, чітких критеріїв їх оцінювання та прогнозування їх впливу на соціально-економічний розвиток сільських територій.

З'ясовано, що громадам не вистачає як бюджетів коштів, так і власних ресурсів для реалізації проектів розвитку. Така тенденція пов'язана із існуванням упродовж тривалого часу дотаційного характеру діяльності більшості сільських рад. Вирішення цієї проблеми полягає у залученні додаткових небюджетних джерел. Обґрунтовано, що за таких умов зростає значимість діяльності, яка пов'язана із залученням, акумуляцією й мобілізацією наявних і вільних ресурсів у громаді та суспільстві, реалізацією операцій, що супроводжують ці процеси з метою їх подальшого розміщення у значимих неприбуткових проектах.

The article considers the socio-economic aspects of rural development in terms of decentralization of management, features of the organization of rural life and the formation of potential for development. The necessity of intensification of activity in the direction of decentralization of power and introduction of modern principles of economic reform of rural areas is substantiated.

It is proved that a significant transformational aspect that determines the directions of socio-economic development of rural areas is the decentralization of the management system. It has been confirmed that the process of decentralization of power is a complex process with a significant number of contradictions related to the search for the best form of local government, and the definition of "decentralization" is multifaceted and considered differently. It is proved that the existing idea of decentralization as a process that ensures the formation of independent units of local self-government (communities) is not entirely correct and requires analysis of its content.

The foundations laid by the regulatory framework for the reorganization of the economic mechanism of territorial governance in the context of territorial reform and decentralization of power have legally ensured the independence of the regions. At the same time, the expansion of the powers of local governments implies responsibility for the socio-economic development of rural areas, the use of resource potential, the intensification of economic activity and public-private partnerships in the region.

The tasks of decentralization of the management system are singled out and they are characterized. The risks and threats of the process of decentralization of management are identified and the probability of impact on the level of socio-economic aspects of rural development is substantiated. Emphasis is placed on the fact that to increase the effectiveness of decentralization policy it is necessary to form a holistic vision of appropriate measures, clear criteria for their evaluation and forecasting their impact on socio-economic development of rural areas.

It was found that communities lack both budgets and their own resources to implement development projects. This trend is due to the long-term subsidization of most village councils. The solution to this problem is to attract additional non-budgetary sources. It is substantiated that under such conditions the importance of activities related to the attraction, accumulation and mobilization of available and free resources in the community and society, the implementation of operations that accompany these processes to further their placement in significant non-profit projects.

Ключові слова: *децентралізація; сільські території; соціально-економічний розвиток; ризики; можливості; загрози.*

Key words: *decentralization; rural areas; socio-economic development; risks; opportunities; threats.*

Постановка проблеми. Особливості і характер змін в умовах сучасних викликів на сільських територіях є наслідком значної кількості суб'єктивних та об'єктивних аспектів. Розвиток сільських територій супроводжується низкою негативних тенденцій, які свідчать про прогалини в економічній політиці. Це змушує активізувати діяльність у напрямі децентралізації влади та впровадження сучасних принципів економічного реформування сільських територій, оскільки на сьогодні значимим трансформаційним аспектом, що обумовлює напрями соціально-економічного розвитку сільських територій, є саме децентралізація системи управління. Роль децентралізації управління в процесах соціально-економічного розвитку сільських територій є визначальною. Одними із головних завдань децентралізації системи управління є подолання економічної роз'єднаності, дезінтеграційних процесів, асиметрій та диспропорцій розвитку сільських територій, під впливом яких опинилась їх значна частина, оскільки взаємовідносини між державними органами влади та сільськими громадами залишаються незбалансованими та нерегульованими. В результаті цього більшість ініціатив громади з підвищення ефективності управління сільськими територіями зіштовхнулися з серйозними проблемами. У цьому аспекті актуальними є дослідження ролі децентралізації управління в процесах соціально-економічного розвитку сільських територій

Мета. Метою статті є визначення соціально-економічних аспектів розвитку сільських територій в умовах децентралізації.

Аналіз останніх публікацій. Окремі аспекти розвитку сільських територій України опрацьовано у працях А. Антонова [1], В. Борщевського [2], М. Кропивка [3], М. Маліка [4] та інших науковців. Попри значну кількість наукових розвідок щодо розвитку сільських територій, соціальні аспекти зазначеної наукової проблематики у контексті процесів децентралізації, залишаються наразі найменш вивченими потребують подальшого опрацювання та дослідження.

Виклад основного матеріалу. Питання підвищення ефективності формування та використання відтворювального потенціалу сільських територій знаходиться в полі зору як вітчизняних вчених-економістів, так і органів влади і управління. Однак суттєвого поступу в його вирішенні немає. Натомість сформувалося ряд

проблем і негативних тенденцій в соціально-економічному розвитку сільських територій як наслідок – знижується рівень якості життя селян. До головних причин, що спричинили такий стан речей, перш за все можна віднести: продовження кризових явищ в сільській економіці, звуженні ресурсної бази, нестача висококваліфікованих кадрів; концентрація господарської діяльності в приміських територіях і, як наслідок, зменшення можливостей розвитку периферії; високий рівень диференціації в соціально-економічному розвитку сільських територій; нерозвиненість соціальної та інженерної інфраструктури на селі. Отож підсумком цього є посилення деструктивних демографічних процесів, руйнування сформованої системи розселення, деградація земель. Досліджуючи проблеми та перспективи розвитку сільських територій в умовах децентралізації, в першу чергу слід зазначити, що розвиток сільських територій - це спосіб господарювання на сільських територіях, який задовольняє соціальні, економічні та екологічні потреби сільського населення, про що вже наголошувалося. Зокрема акцентувалася увага на тому, суть розвитку сільських територій «... полягає в обов'язковій узгодженості економічного, екологічного та людського розвитку, щоб від покоління до покоління не знижувався рівень якості та безпеки життя людей, які не погіршувалися стан довкілля, і відбувався соціальний прогрес, який задовольняє потреби кожної людини» [5].

Перспективи розвитку сільських територій є. Перш за все у децентралізації публічної влади, що створить нові можливості для місцевого самоврядування; сприятиме удосконаленню регіональної політики, здатності регіональних органів державної влади, органів місцевого самоврядування розширенню спектрів застосовуваних методів управління соціально-економічними процесами, активізації місцевого населення в пошуку шляхів залучення позабюджетних (альтернативних) коштів для забезпечення розвитку сільських територій. Розвиток місцевого самоврядування, децентралізація влади та передача ресурсів, повноважень на місця в рамках проведення реформи сприятиме насамперед підвищенню фінансової спроможності, інвестиційної привабливості сільських територій та створенню умов для якісного й комфортного проживання сільського населення. Відмінною рисою реформи є спільне бачення майбутніх перспектив людей що проживають на цих територіях.

Проведені дослідження підтверджують визначальну роль децентралізації управління в процесах соціально-економічного розвитку сільських територій. Одними із головних завдань децентралізації системи управління є подолання економічної роз'єднаності, дезінтеграційних процесів, асиметрій та диспропорцій розвитку сільських територій, під впливом яких опинилась їх значна частина, оскільки взаємовідносини між державними органами влади та сільськими громадами залишаються незбалансованими та нерегульованими. В результаті цього більшість ініціатив громади з підвищення ефективності управління сільськими територіями зіштовхнулися з серйозними проблемами. Передусім, це стосується спроб підвищити конкурентоспроможність сільських територій шляхом відродження кооперативного руху, реалізації проектів соціально-економічного розвитку сільській місцевості, заходів стимулювання соціальних ініціатив, спрямованих на розвиток інфраструктури сільських територій тощо. Про це зазначалося і в Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: «збереження диспропорційності адміністративно-територіального устрою як основи існування нераціональної територіальної організації влади (відсутність цілісної території адміністративно-територіальної одиниці базового рівня, перебування територіальної громади села, селища, міста у складі іншої територіальної громади або на території іншої адміністративно-територіальної одиниці, територіальної громади району в місті) призводить до конфлікту компетенції як між органами місцевого самоврядування, так і між органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади» [6].

Доречною є думка Россохи В. та Плотнікової М., які акцентують увагу на тому, що «...у межах існуючої системи й технологій державного управління «зверху–вниз» стало практично неможливим забезпечення належних умов праці й проживання людей у сільських поселеннях. Система державного і громадського управління повинна була формуватися на засадах децентралізації, розширення повноважень самоврядування, відпрацювання організаційно-економічного механізму макроекономічного попиту, територіально-самоврядного й галузевого управління комплексним розвитком регіону» [7, с.43].

Слід зазначити що процес децентралізації влади є складним процесом із значною кількістю суперечностей, пов'язаних із пошуком найкращої форми організації місцевого самоврядування. Існуюча думка про децентралізацію як процес, який забезпечує формування самостійних одиниць місцевого самоврядування (громад) є не зовсім коректною та потребує аналізу його змісту.

Дефініція «децентралізація» є багатоаспектною та розглядається по різному. Зокрема, Романенко О. зазначається, що «...децентралізація (від латинського «de» – протиставлення, «centralis» – центральний) трактується як знищення, ослаблення або скасування централізації» [8, с. 249]. Виходячи із вище зазначеного під децентралізацією слід розуміти складну багатоаспектну систему розподілу функцій і повноважень між рівнями управління (державним і місцевими із розширенням прав останніх).

Відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні децентралізація передбачає «...створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень....Органам місцевого самоврядування базового рівня надаються повноваження відповідно до їх кадрового, фінансового, інфраструктурного потенціалу та ресурсів на новій територіальній основі» [6] (рис. 1.).

У Концепції також зазначено, що: «...для оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою необхідно забезпечити:

- удосконалення системи залучення громадськості до розроблення управлінських рішень і контролю за їх реалізацією;
- визначення достатньої податкової бази, що дасть змогу забезпечити виконання органами місцевого самоврядування власних повноважень з урахуванням об'єктивних критеріїв фінансування державою делегованих повноважень;
- утворення на кожному адміністративно-територіальному рівні представницьких органів місцевого самоврядування з власними виконавчими органами;
- ефективний державний контроль за дотриманням органами місцевого самоврядування вимог Конституції та законів України» [6].

Рис. 1. Повноваження органів місцевого самоврядування відповідно до Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні

**Джерело: складено автором*

Децентралізації влади передбачає розширення повноважень сільських громад, а це у свою чергу сприятиме:

- розвитку самоуправління, самоврядності;
- посиленню відповідальності за результати соціально-економічної та екологічної діяльності;
- прозорості, відкритості при розробці та прийнятті рішень;
- залученню ресурсів громади для реалізації проектів соціально-економічного розвитку сільської території. Для забезпечення стійкого розвитку сільських територій в умовах децентралізації влади необхідним є активне залучення до процесу здійснюваних реформ усіх суб'єктів незалежно від їх наявного потенціалу. Зняття адміністративних бар'єрів в середині сільської територіальної громади стимулює місцевий бізнес поширювати, відкриваючи там невеликі крамниці, швейні цехи чи невелику переробку сільськогосподарської продукції. Такі громади, здійснюючи стратегічне планування свого розвитку, однією із стратегічних цілей визначають розвиток сільських територій.

У контексті децентралізації управління територіальними громадами та визначення напрямів розвитку

сільських територій важливим є врахування детермінантів впливу на поведінку жителів сільських територій. Детермінанти впливу на поведінку сільських територій подано на рис. 2.

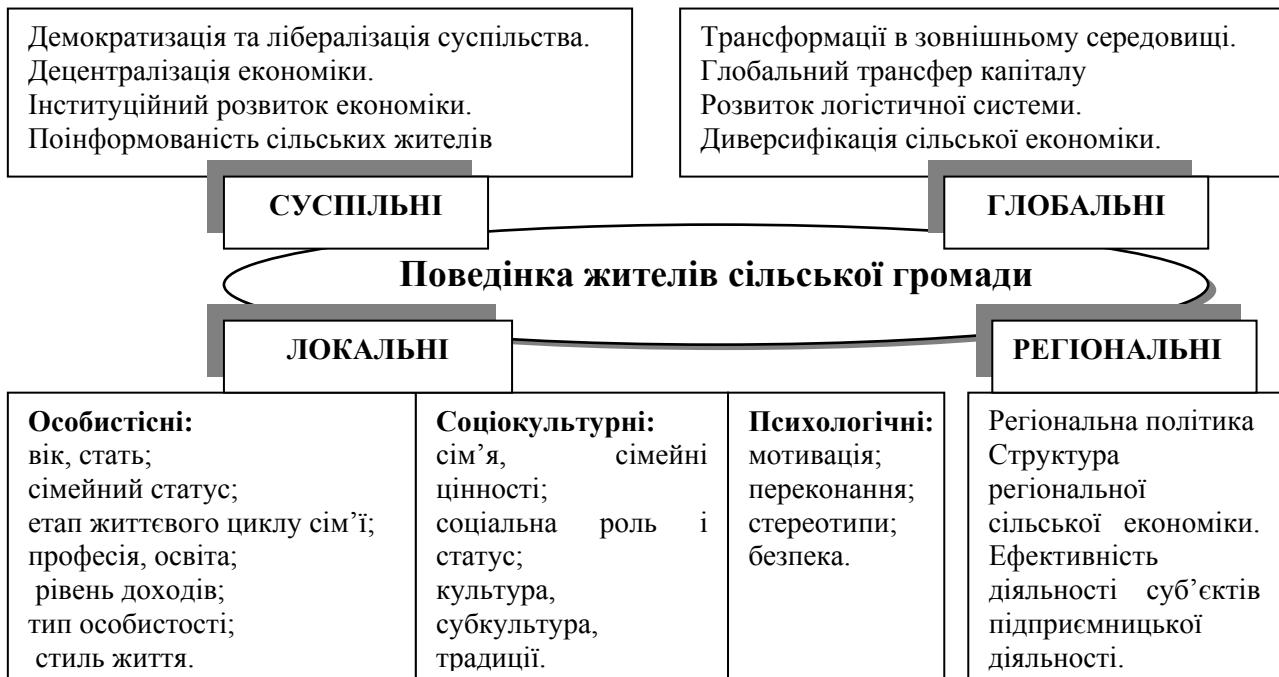

Рис. 2. Детермінанти впливу на поведінку сільських громад
**Джерело: складено автором*

З метою прискорення проведення адміністративно-територіальної реформи та створення сприятливого нормативно-правового середовища для здійснення процесу децентралізації системи управління було прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [9]. У Законі визначено: « механізм рядку об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст та надання державної підтримки об'єднаним територіальним громадам» [9]. Прийнятий Закон слугував базисом для розробки «Методики формування спроможних територіальних громад», у якій викладені практичні положення, що деталізують процес об'єднання територіальних громад [10].

В процесі децентралізації сільські громади отримали право розпоряджатися ресурсами в межах своєї території, об'єднувати їх для виконання спільних програм в межах співробітництва між сільськими територіями.

Децентралізаційні зміни сприяють активізації самоврядування територіальних громад для задоволення власних потреб та забезпечення стійкого розвитку сільських територій. Однак слід зазначити, що процес децентралізації управління містить не лише нові можливості для сільських територій, але й створює певні ризики та загрози:

1. Виникнення конфліктів:

- через те, що процес об'єднання сільських громад не завжди відбувається за принципом добровільності (інколи використовується технологія «вказівок зверху», що викликає незадоволення з боку сільських мешканців);

- через розбіжність думок і намірів щодо бачення стратегії розвитку сільської території.

2. Неузгодженість дій обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування знижують можливості розвитку сільської території.

3. Мінімальний або нульовий ефект від об'єднання сільських громад, якщо об'єднуються економічно слабкі чи малолюдні території з недостатнім потенціалом для розвитку.

4. Переважання власних інтересів й відсутність інтересу до економічного і соціального розвитку сільської території у представників місцевого бізнесу та членів територіальних громад.

5. Формальний характер процесу децентралізації.

Вище зазначені ризики та загрози можуть спричинити виникнення перешкод і пасток які призведуть до уповільнення соціально-економічного розвитку сільських територій.

Як зазначає Заяць Т., що: «головними причинами виникнення таких «пасток» є: незрілість політичних інститутів, неузгодженість формальних і неформальних інститутів, недосконалість економічних інститутів» [11, с. 54]. Отож задля забезпечення стійкого розвитку сільських територій необхідно мінімізувати ризики стримування розвитку, що має здійснюватися на основі тісної взаємодії інтересів різних суб'єктів децентралізації.

Додатковим стимулом до активізації здійснюваних реформ та забезпечення соціально-економічного

розвитку сільських територій є удосконалення відповідного законодавства, що сприятиме отриманню додаткових ресурсів, у т. ч. від донорів як вітчизняних так й іноземних (здійсненню фандрейзингової діяльності). Для зростання доходів бюджету сільської громади доцільним є налагодження співробітництва з представниками малого й середнього бізнесу та профспілками.

Необхідно зазначити, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів, дієвими інструментами їх залучення є стратегія розвитку сільської території та план реалізації з набором конкретних дій та кроків. Тобто вони є інструкцією з розвитку сільської території. Такі дії також сприятимуть ефективнішому використанню трудових ресурсів, запобіганню зростання безробіття й забезпеченню соціального захисту населення громади. Задля збереження й створення на сільській території нових робочих місць з належними умовами праці та заробітною платою дії та зусилля необхідно спрямовувати за напрямками:

- розширення сфери застосування праці та стимулювання роботодавців у створенні нових робочих місць;
- сприяння зростанню конкурентоспроможності економічно активного сільського населення за допомогою навчання, стажування, підвищення кваліфікації шляхом залучення до цих процесів експертів;
- підвищення мобільності робочої сили, регулювання трудової міграції;
- удосконалення інклюзивного навчання та забезпечення рівного доступу до якісної освіти сільської молоді з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких людей;
- сприяння розвитку інклюзивного ринку праці, зайнятості громадян, які потребують соціального захисту та нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці.

Розв'язання проблем у сфері зайнятості сільського населення дасть можливість сформувати взаємозв'язок між політикою зайнятості сільського населення та сільською економікою; активізувати взаємодію сторін соціального діалогу – місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, роботодавців (малий та середній бізнес) (рис. 3).

Враховуючи вище зазначене, доцільно акцентувати увагу на тому що важливим аспектом для забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій є соціальна, трудова й політична активність сільського населення. Однак у більшості випадків вона знаходиться на пасивно-очікуваному рівні. Россоха В. та Пронько Л. наголошують, що таке ставлення сільського населення що пояснюється рядом причин: «суттєвим розмежуванням в країні соціально-економічних і політичних процесів, ціннісних орієнтацій людей і соціальних очікувань; недостатньою інформованістю частини населення про причини кризового стану, сутність ринкових відносин, конкретних шляхів прояву власної ініціативи в цих умовах; низьким рівнем політичної й моральної довіри до колишніх і нині сформованих інститутів влади, партій і рухів; нестачею реального досвіду, переконливих і успішних дій в умовах ринкових відносин; страхом перед безробіттям, вадами соціальної інфраструктури, сфери культури і дозвілля, нормального побуту, соціальної захищеності тощо. [12, с. 124–135].

Рис. 3. Очікувані результати від розв'язання проблем у сфері зайнятості сільського населення

**Джерело: складено автором*

Слід зазначити, що процеси децентралізації створюють нові можливості для сільських територіальних громад. Проте ступінь використання можливостей залежить від активності сільських жителів, від їх продуктивної взаємодії з державними органами управління, представниками сільського агробізнесу, місцевим самоврядуванням та пошуку компромісних рішень.

Висновки та перспективи. Підсумовуючи результати досліджень можна стверджувати, що в умовах

процесу децентралізації з'являються нові можливості розвитку сільських територій. Проте слід акцентувати увагу на тому, що для підвищення ефективності політики децентралізації необхідним є формування цілісного бачення відповідних заходів, чітких критеріїв оцінювання та прогнозування їх впливу на соціально-економічний розвиток сільських територій задля, насамперед, забезпечення спроможності. Але однією з головних проблем у розвитку сільських територій є тенденція до його забезпечення лише за рахунок бюджетних коштів. Проте громадам не вистачає як бюджетів коштів, так і власних ресурсів для реалізації проектів розвитку. Така тенденція пов'язана із існуванням упродовж тривалого часу дотаційного характеру діяльності більшості сільських рад. Вирішення цієї проблеми полягає у залученні додаткових небюджетних джерел. А індикатором розвитку сільських територій має бути усунення асиметрій та диспропорцій, подолання соціально-економічної депресивності та підвищення якості життя сільського населення.

Отже Україна - територія великих сільськогосподарських можливостей, а українська децентралізація, що відбувається має за мету створення додаткових можливостей для сільського розвитку та формування спроможних сільських територіальних громад, що стануть суб'єктами нової європейської парадигми сільського розвитку.

Список літератури.

1. Антонов А.В. Державна політика сталого соціально-економічного розвитку сільських територій як умова зростання якості життя сільського населення: теоретико-методологічні засади та практичні аспекти: Монографія. Донецьк : Юго-Восток, 2012. 379 с.
2. Борщевський В.В. Розвиток сільських територій в системі євроінтеграційних пріоритетів України : моногр. Ін-т регіонал. дослід. НАН України. Львів, 2012. 217 с.
3. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка, підприємництво, менеджмент) / М.Й. Малік, М.Ф. Кропивко, О.Г. Булавка [та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. Київ : ІАЕ, 2012. 639 с.
4. Малік М.Й., Белей С.І. Розвиток сільського господарства в регіоні Карпат: моногр. К.: ННЦ ІАЕ, 2008. 248 с.
5. Belei S. Socio-economic content of definition "development of rural territories" and its relationship with the development of rural economy. Knowledge International Journal. 32(1). 2019. 39 - 45. Retrieved from <https://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/article/view/1400> (дата звернення: 12.11.2020 р.).
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.11.2020).
7. Россоха В., Плотнікова М. Розвиток сільських територій України в умовах децентралізації управління: стан, проблеми, перспективи. Економічний дискурс Міжнародний науковий журнал Випуск 4. 2018. С. 41-53. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/9594/1/ED_2018_4_41-53.pdf (дата звернення: 05.11.2020).
8. Романенко О.Р. Фінанси: [підручник]. К.: Центр навчальної літератури. 2003. 312 с.
9. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII в редакції від 19.03.2017 р., підстава 1851-19. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 12.11.2020 р.).
10. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 8.04.2015 р. № 214 в редакції 02.09.2017 р., підстава 662-2017-п. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015> (дата звернення: 12.11.2020 р.).
11. Заяць Т.А. Розвиток сільських поселень України в умовах децентралізації: можливості та ризики. Демографія та соціальна економіка, 2017, № 3 (31). С.48-60.
12. Россоха В.В., Пронько Л.М. Об'єднання сільських громад як чинник розвитку земельних відносин. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 9.

References.

1. Antonov, A.V. (2012), *Derzhavna polityka staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku silskykh terytorii yak umova zrostannia yakosti zhyttia silskoho naseleння: teoretyko-metodolohichni zasady ta praktychni aspekty: Monohrafiia* [State policy of sustainable socio-economic development of rural areas as a condition for increasing the quality of life of the rural population: theoretical and methodological principles and practical aspects: Monograph], Yuhu-Vostok, Donetsk, Ukrainian.
2. Borshevs'kyj, V.V., Prytula, Kh.M. and Krupin, V.Ye. (2012), *Rozvytok silskykh terytorij v systemi evrointegratsijnykh pryoritetiv Ukrainy* [Development of rural territories in the system of eurointegration priorities of Ukraine], Instytut rehional'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy, Lviv, Ukrainian.
3. Malik, M.J., Kropyvko, M.F. and Bulavka, O.H. (2012). *Sotsialno-ekonomichni zasady rozvytku silskykh terytorij (ekonomika, pidpriemnytstvo, menezhment)* [Socio-economic principles of development of rural territories (economy, business, management)], Instytutahrarnoekonomiky, Kyiv, Ukrainian.
4. Malik, M.J. and Belei, S.I. (2008), *Rozvytok silskoho hospodarstva v rehioni Karpat: monohrafiia* [Development of agriculture in the Carpathian region: monograph], Instytutahrarnoekonomiky, Kyiv, Ukrainian.
5. Belei, S. (2019), "Socio-economic content of definition "development of rural territories" and its relationship with the development of rural economy", *Knowledge International Journal*, [Online], vol. 32(1), pp. 39–45,

available at: <https://ikm.mk/ojs/index.php/KIJ/article/view/1400> (Accessed 11 November 2020)

6. Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), "Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014>. (Accessed 05 November 2020)

7. Rossokha, V. and Plotnikova, M. (2018). "Development of rural areas of Ukraine in the conditions of decentralization of management: state, problems, prospects", *The economic discourse. International scientific journal*, [Online], vol. 4, pp. 41–53, available at: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/9594/1/ED_2018_4_41-53.pdf (Accessed 05 November 2020)

8. Romanenko, O.R. (2003). *Finansy: pidruchnyk* [Finance: textbook], Center for Educational Literature, Kyiv, Ukrainian.

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine. "On voluntary association of territorial communities", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>. (Accessed 12 November 2020)

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "On approval of the Methodology for the formation of affluent territorial communities", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015>. (Accessed 12 November 2020)

11. Zaiats', T.A. (2017), "Development of rural settlements of ukrainian conditions of decentralization: opportunities and risks", *Demography and Social Economy*, vol. 3 (31), pp.48–60

12. Rossokha, V.V. and Pronko, L. M. (2017), "Association of rural communities as a factor in the development of land relations", *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 9, pp.124–135.

Стаття надійшла до редакції 04.01.2021 р.